

ALGUNES PUNTUALITZACIONS DEL TOPÒNIM *MONTANIONE* QUE APAREIX ALS DOCUMENTS D'ARNAU MIR DE TOST

Eduard GONZÁLEZ
Francesc FITÉ

En el nostre article es fa revisió del topònim *Montanione*, nom que apareix en alguns documents d'Arnau Mir de Tost i que s'ha volgut identificar amb la població de Montanisell ubicada en una latitud similar a la d'Organyà, quan tot porta a creure que el castell de Montanione pertanyent a Arnau Mir s'ha d'identificar amb Montanyó, nom d'un indret situat més al nord, dintre de les Valls d'Aguilar, molt a prop de la Seu d'Urgell.

Amb aquest estudi toponímic ens volem sumar a l'homenatge en honor a Albert Manent, preclar historiador i figura important de la transició democràtica.

L'antic terme de Montanissell, ara incorporat al de Coll de Nargó, afrontava per l'est amb el territori d'aquesta població i amb el d'Organyà, pel sud amb Valldarques, per l'oest amb el Pallars Jussà —terme de Boixols— i pel nord amb la vall de Cabó. Tenia dintre del seu àmbit municipal els agregats de Covilar i Estremós, avui desapareguts, i el de Sallent, encara habitat. En l'extrem més occidental es dona la circumstància que mentre la població de la Rua està en un lloc pertanyent al Pallars Jussà, el castell de Pera-rua, antigament de la població de Montanissell, es troba ara també en el municipi de Coll de Nargó, inclòs dintre de la comarca de l'Alt Urgell.

Per altra part *Montanyó* és el nom d'un indret del municipi de les Valls d'Aguilar, amb capital a Noves de Segre, que està situat en el territori de l'agregat de Guàrdia d'Ares, antic municipi que és a la capçalera del riu d'Aguilar o de la Guàrdia, la qual ocupa la posició més meridional del terme, afrontant amb la Vall de Cabó, situada encara més al sud. El nom de *Montanyó* no consta en l'*Atlas Topogràfic de Catalunya* 1:50.000 (INSTITUT CARTOGRÀFIC DE CATALUNYA, 2002, p. 29), que és l'obra de referència per al nostre estudi. Coneixem la seva existència per l'alcalde pedani de Guàrdia d'Ares, el qual ens va indicar la seva localització sobre el terreny, ja que és tracta d'un indret d'aquest antic municipi.

El topònim *Montanione* se'ns va fer patent en estudiar amb detall els fets de la vida d'Arnau Mir de Tost, senyor feudal que omple la història del comtat d'Urgell de bona part del segle XI, des de la segona dècada fins a la setena.¹ Aquest nom de lloc apareix, abans d'aquest segle, amb aquesta mateixa grafia exacta, en els pergamins següents:

* (A) Any 839, Acta de consagració de la Seu d'Urgell (BARAUT, 1978, p. 50-53).

[...] *Deinde ipsas parrochias de Kapudeizo Horganiano vel Favano atque Kapudeizo, sive Nargone vel Cuvilare, cum **Montanione**, vel Saliente seu Archas atque Lazouez, vel Curticida sive Palierolibus atque Rialbo, seu alio Rialbo, vel ipsa Clusa sive eciam parrochias de valle Taravaldo cum Terraciola [...]*²

* (B) Any 846, Diplomatarí del monestir de Sant Climent de Codinet (BARAUT, 2003, p. 303-304).

[...] *Et dono bobis adque concedo in Aras villa porcione mihi debita et terra de ipsa fontes subteriore usque in villa et usque **in strata que pergit per Montanione ad Cap[o]dece** in ipsa comba porcionem mihi debita.*³

Considerem i volem demostrar que aquests dos documents que tenen en comú el nom de *Montanione* donaren lloc a dues sèries de topònims, que denominarem sèries filològiques (A) i (B); la primera produí el mot *Montanissell*, població ja descrita i una altra sèrie que partint també de *Montanione* és va transformar a *Muntanyó*, topònim situat a la conca del riu d'Aguilar o de la Guàrdia, que és l'objecte principal del nostre estudi. Aquestes dues conques estan separades per la vall de Cabó.

Sèrie (A): hi inclouem els topònims derivats de l'arrel *Montanione*: a saber *Montanocell*, Montaniocell que acabaran donant el nom de Montanissell.

Sèrie (B): hi inclouem els derivats de la mateixa arrel que acabaren desembocant en el terme Muntanyó: a saber *Montaneone*, *Montangone* i *Montangono*.

En la biografia d'Arnau Mir de Tost són conegudes documentalment cinc referències sobre el castell de Montanione amb les següents variants: *Montanione*, *Montangono*, *Montangone* i *Montaneone*. Els documents són:

* (I) Any [1018/1026], convinença entre Ermengol II d'Urgell i Berenguer Ramon I de Barcelona⁴. Arnau Mir de Tost és citat com a posseïdor de l'honor de Montangono.

[...] *Et sint ipsa pignora [...] Arnallus de Tosto cum suis honoribus, videlicet Petram Molam cum suis terminis et castrum de Montangono cum suis terminis*

Aquest primer document en què es parla d'Arnau Mir de Tost es tracta d'una

¹ FITÉ, Francesc; GONZÁLEZ, Eduard, *Arnau Mir de Tost: un senyor de frontera* (s. XI), Universitat de Lleida (en premsa).

² Traducció: "Després, les parròquies de la vall de Cabó, Organyà, Favà, Cabó, Nargó, Covilar, Montanissell, Sallent, Valldarques, Aubens, Cortiuda, Pallerols, Rialb Sobirà i Rialb Jussà, la Clua, com també les parròquies de la vall de Taravall amb Terrassola".

³ Traducció: "a Ares [...] en el camí que va de Montanione a Cabó".

⁴ Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA), Cancelleria, pergs. Berenguer Ramon I carp. 8 extrainventari núm.

convinença, sense data, establerta entre Berenguer Ramon I comte de Barcelona i Ermengol II d'Urgell. És un document llarg i complex, del qual aquí ens interessa destacar que Arnau Mir de Tost, amb les seves possessions de Peramola i Montangono, és cedit com a hostatge, junt amb altres senyors, en garantia per part del comte d'Urgell del compliment del pacte establert en aquest document, que ha de ser anterior al 1026, any en què va morir Berenguer Ramon I.

* (II) Any 1030, el castell de Montangono és venut per Ermengol II a Arnau Mir de Tost.⁵

[...] *Per hanc escripturam vindicionis vindo tibi ipsum kastrum de Montangone cum suis terminos quod hodie habet vel habere debet vel habebat in tempore Borrelli, comitis Barchinonensis [...]*

Aquest segon pergami tracta de la compravenda del mateix castell, que ara és citat amb el nom de *Montangone*. El document porta la data de 5 d'agost de 1030. El venedor era Ermengol II i el comprador Arnau Mir de Tost. Aquí aquest últim personatge rep el reconeixement del comte d'Urgell pels serveis prestats com a vassall. Des d'aquest moment, aquest castell i el seu terme, que eren propietat comtal, passen a ser propietat alodial d'Arnau, que engrandí així el patrimoni que havia rebut del seu pare, Miró, i de la seva mare, Sança. Entre la data d'aquesta compravenda i la que es produirà el dia 31 de gener de 1033 relativa al castell de Llordà, té lloc el casament d'Arnau amb Arsenda. En aquesta última data, ja apareix el nom d'Arsenda com a muller d'Arnau. Entremig s'havia fet la donació esponsalícia de la dècima dels béns del marit, que estava establerta en el *Codex Iudiciorum*, i que afectava la donació als castells de *Montangone* i l'adjunt de Guàrdia d'Ares, com ens revelarà el tercer document. El pergami en qüestió dóna les afrontacions següents del terme del castell de *Montangono*:

Et afrontat ipsum kastrum supranominatum de parte orientis in flumen Segor vel in termino de Tosto vel in Sussa Garro, de meridie in Prada vel in Pino Lato, de occiduo in Inforchatos, de parte vero circi in ipsa Cirfera vel in Establelo et descendit per ipsa Contrela, et ascendit per ipsa ecclesia Sancti Ilarii et descendit usque in flumen Segor.

Més endavant donarem la nostra interpretació a aquest text.

* (III) Any 1068, testament d'Arsenda.⁶

[...] *Castrum meum de Montanione et de ipsa Guardia quod senior meus dedit in esponsalicio dimitto eum post obitum seniori mei ad filia mea Valencia et ad filio suo Arnallo [...]*

Aquest pergami ens indica que aquest Montanione del testament d'Arsenda dictat encara en vida del seu marit Arnau, és el mateix que *Montangono* i *Montangone* vistos. La importància del document ve donada, per l'associació de Montanione amb Guàrdia d'Ares.

⁵ ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon I, carp. 7, núm 31.

⁶ Arxiu Capítular de Lleida (ACL), Fons d'Àger, doc. A-0694.

* (IV) Any 1071, testament d'Arnau Mir de Tost⁷

[...] *Castrum autem de Artesa cum castro Vallis Frauose et castrum de Guardia cum illorum terminis et pertinentiis remaneat at posteritatem meam, sicut est escriptum in testamento uxoris mee secundum voluntatem suam, sicut ipsa ordinavit. [...]*⁸

En el testament d'Arnau es posa de manifest la voluntat de complir amb el testament d'Arsenda i deixar el castell de Guàrdia, amb els seus termes on està inclòs el castell de *Montanione*, a la seva filla Valença. Quan Arnau morí, poc després de fer testament, Ermengol IV s'apropriarà de totes les possessions del senyor d'Àger, a fi que no hi hagués dubte de qui tenia la sobirania d'aquestes propietats. Emperò, el testament d'Arsenda i el d'Arnau estaven plenament dintre de la legalitat i el comte d'Urgell va haver de restituir aquests béns als seus propietaris legítims.

* (V) Any 1078, restitució feta per Ermengol IV del castell de Montanione a Ramon V comte de Pallars en nom de la seva muller Valença i el seu fill Arnau.⁹

[...] *Dono, namque, vobis ipsum castrum de Guardia et de Montanione et de Ossas et de Malograto, cum eorum termines et pertinenciis [...]*¹⁰

En aquest pergami es donen les mateixes afrontacions del document II referides a *Montanione* copiades quasi paraula per paraula. A més, s'afegeixen a aquest castell i al de Guàrdia, els llocs d'*Ossas* —Ausàs— i Malgrat de Noves —*Malograto*—, situats en la mateixa vall del riu de la Guàrdia.

Vistos aquests cinc documents, del que no es pot dubtar és que fan referència a un mateix castell, sobre el qual es planteja la incògnita de la seva situació geogràfica. Ens preguntem: aquesta possessió que Arnau Mir de Tost va donar en esponsalici a la seva muller Arsenda, que ella va deixar a la seva filla Valença, usurpat per Ermengol IV en el moment de la mort d'Arnau Mir i restituït als seus legítims propietaris, on estava ubicada?

L'associació de Guàrdia d'Ares i Montanione no s'indica en el document de l'any 1030, però sí que queda clara en el testament d'Arsenda. També en el document redactat amb posterioritat a la mort d'Arnau Mir de Tost, del 9 de setembre de 1078, en virtut del qual es fa la restitució dels castells de *Guàrdia*, *Montanione*, *Ossas* i *Malograto*, repetint-se paraula per paraula les afrontacions de la compravenda del 1030. *Ossas* consta en *l'Atles topogràfic de Catalunya* i amb el nom d'*Auses* a la *Catalunya romànica* (vol. VI, 1992, p. 258). Finalment amb el nom d'Ausàs en el *Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya* (2003, p. 165). El lloc de *Malograto* és el despoblat de Malgrat de Noves, situat, com l'anterior, proper a l'actual carretera de Noves de Segre a Guàrdia d'Ares.

⁷ ACL, Fons d'Àger, doc. A-0836.

⁸ Traducció (PLADEVALL, Antoni, "Testament d'Arnau Mir de Tost", *Catalunya Romànica*, 1994, p. 37): "El castell d'Artesa, el de Vallferosa i el de Guàrdia amb els seus termes i possessions quedin per la meua posteritat, d'acord amb la voluntat que va expressar la meua esposa en el seu testament."

⁹ ACA, Cancelleria, perg. de Ramon Berenguer II, núm. 35.

¹⁰ Traducció: "Us dono els castells de Guàrdia, de Montanione, d'Ossas [Ausàs o Auses] i el de Malgrat [de Noves] amb tots els seus termes i el que els pertany".

L'interrogant que ens va moure a escriure aquest article es plantejà per la no acceptació dels suggeriments fets pels autors que s'indicarà més endavant, en identificar les dues sèries descrites anteriorment en una sola. Pensem que es tracta de dos llocs diferents i que, inicialment, se'ls anomena amb el mateix topònim i que per la seva diferent ubicació geogràfica van tenir una evolució diferent fins que van aparèixer els dos topònims actuals de *Montanissell* i *Montanyó*. Un plantejament ja estava indicat en la *Catalunya romànica* (vol. VI, 1992, p. 184) i clarament especificat en la *Gran geografia comarcal de Catalunya* (vol. 16, 1984, p. 136).

Tot seguit farem una anàlisi detallada de les afrontacions contingudes en els docs. II i doc. IV, per tal de veure si ens aporten llum sobre la ubicació del castell de *Montanione*. Primerament, en les afrontacions de l'est es donen: el riu Segre, el terme de Tost i el de la població de *Sussa Garro*. Els dos primers no presenten cap problema d'identificació. En canvi *Sussa Garro* necessita un estudi addicional.

Quan a les afrontacions de la banda sud, aquestes són fonamentals per a situar *Montangono*. Hi llegim: "*in Prada vel in Pino Lato*" que el pare. Sanahuja (SANAHUJA, 1926, p. 629), identifica amb Prats, un llogarret situat en els contraforts del Boumort, gairebé en la mateixa latitud que Montanissell. No compartim aquesta opinió. Identifiquem Prada amb la serra de Prada que, unida a la serra d'Ares i al Cogulló —damunt d'Organyà—, tanca la vall del riu de la Guàrdia pel sud. Per l'oest els documents donen un sol nom: *Inforchatos* —lloc de les Forques—, que aquest mateix autor, incomprensiblement, identifica amb la muntanya de Santa Fe que es troba en el terme d'Organyà.

Finalment les afrontacions septentrionals es refereixen a "*ipsa Cirfera vel in Establelo et descendit per ipsa Contrela*" —cap dels tres conegut actualment— i continua: "*et ascendit per ipsa ecclesia de Sancti Ilarii et descendit usque in flumen Segor*".

Ara ens ocuparem de *Sussa Garro* i de la suara esmentada església de Sant Hilari, llocs que no han perdurat en el temps, i dels quals es parla en tres documents publicats pel pare Cebrià Baraut, de gran interès perquè ens indicaran els límits del terme de *Montangono* en sentit nord-est. Aquests documents són els següents:

o Doc 1. Porta data de 16 de juliol de 1000/1002 i ens informa que Subsagar i l'església de Sant Hilari són dos llocs propers (BARAUT, 1980, p. 97).

o Doc 2. Porta data d'11 de maig de 1030 i sabem per ell que la vila de Sosacbari era propera a la vila de Pla de Sant Tirs. És a l'est de Noves (BARAUT, 1981, p. 137).

Flexa de terra [...] qui est in apendicio Sancti Tirsi in villa Sosacbari

o Doc. 3. Porta data de 22 de febrer de 1059 i, en ell, se'ns indica que Sossagarro és a l'est de Noves (BARAUT, 1983, p. 89).

[...] ipsos alodes quem habeo in villa que vocant Novas. [...] Et habent affrontaciones prescripti alodii de parte orientis in villa Sosagarr.

Farem referència ara a uns documents de Pere Tragó^{11,12}, publicats en versió de Cebrià Baraut¹³, que, en la nostra consideració, permeten diferenciar les dues sèries toponímiques proposades a l'inici, ja que aquí apareix per primera vegada, que

sapiguem, el lloc de Muntanyó situat en el terme de Noves i enquadrat en el quarter de Castellbó, mentre que el de Montanissell és citat, tant en l'*Spill* com en el capbreu, com a *Montanicell*, enquadrat en el quarter d'Organyà. Tant l'un com l'altre apareixen entre les possessions de la comtessa de Foix, vescomtessa de Castellbó i, per casament, reina de Navarra.

Respecte a Montanyó, castell en aquell moment ja abandonat, llegim exactament:

[...] *E més dix lo dessús nomenat Ramon Pont que ell hoy dir an Salvador Peret quondam [de Noves] que en Ramon de Rochafort donzell quondam qui stave al castell de Montanyó ere carlà de dit loch, e que una vegada manlevà sexanta lliures Barchinonenses de mossèn Roger de Besora de Bellestar per comprar cavallyi armes per servici de mossèn de Foix. [...]*

(TRAGÓ, 1493-1494, p. 134).

Els principals autors que s'han referit a aquest tema, tal com hem indicat, són: Miret i Sans, Sanahuja i Coromines. Analtzarem com cadascú planteja la localització de *Montanione* en l'espai geogràfic. És molt probable que cap d'aquests autors no hagi tingut a les mans els documents de què disposem ara.

En el treball d'investigació històrica sobre el vescomtat de Castellbó de Miret i Sans (MIRET I SANS, 1900, p. 70), s'hi assenyala: "*En 1029 [Arnau] firmó la venta de Trigideras que hizo Ermengol II a favor de su vizconde Guillem, y en el año siguiente compró a éste conde el castillo de Montfangós situado cerca del Segre y de su patrimonio de Tost*". Una identificació que no ha proposat cap més autor.

Pere Sanahuja (SANAHUJA, 1926, p. 629) presenta una tesi allunyada de la nostra en suposar, tal com ja hem vist, que el lloc de Prada correspon al de Prats situat prop del Boumort en l'inici del seu contrafort, que conforma la serra de Sant Joan, sota la qual hi ha la població de Montanissell. Tot i remarcar que, en el que ell denomina una extensa quadra, hi ha inclosa la vall de Cabó, no s'adona que el nom de *Prada* correspon al d'una serra que, juntament amb la serra d'Ares, tanca pel nord dita vall de Cabó, a la vegada que aquestes serres marquen la vessant sud del riu d'Aguilar o de la Guàrdia, ja en el municipi de les Valls d'Aguilar. És en aquesta última vall on nosaltres considerem que hi havia el castell de Montanione-Montangone. A més, ha d'indicar-se que la vall de Cabó sempre va pertànyer als senyors de Caboet.

Finalment, Coromines (COROMINES, 1996, p. 326), en l'apartat *Montanissell* del seu *Onomasticon Cataloniae*, fa la derivació filològica següent: del topònim d'*An* es derivaria *Mont-de-An* en la forma *Montan*, lloc que s'ubica en l'altiplà situat damunt de la vall de Tost. Considera que aquesta última forma donaria com a diminutiu *Montanione* i com a superdiminutiu *Montaniocell* i, finalment, per simplificació, *Montanissell*. Recolza la seva exposició amb catorze cites documentals que van des de l'Acta de consagració de la Seu d'Urgell, ja citada aquí, fins al capbreu recollit a l'*Spill*. Ell tenia a les mans la possibilitat de diferenciar les dues realitats geogràfiques,

¹¹ TRAGÓ, Pere, *Spill manifest de totes les coses del vescomtat de Castellbó*, 1518, p. 1-106 de la versió de Baraut.

¹² TRAGÓ, Pere, *Capbreu del Vescomtat de Castellbó*, 1493-1494, p. 109-147 de la versió de Baraut.

¹³ BARAUT, Cebrià, *Spill manifest de totes les coses del vescomtat de Castellbó*, Seu d'Ugell, 1982.

però segurament concentrat en el seguiment del fil de les derivacions no se'n va adonar. La llista de citacions i accepcions toponímiques oferta per Coromines és la que segueix, que nosaltres reinterpretem en base a les dues sèries A i B que hem proposat en l'evolució del topònim:

1.-	839	Acta de consagració de la Seu d'Urgell	Montanione	sèrie A
2.-	839	Còpia del segle XII, capbreu vulgar PPujol (núm. 119)	Montanocell	sèrie A
3.-	777 [antedatari]	Col·l. Moreau, I, 13	Montangon	no estudiat
4.-	846	Diplomatari del monestir de Sant Climent de Codinet, doc. 5	Montanione	sèrie B
5.-	866	(doc. de Gerri que parla de Bellera) Col·l. Moreau, II, 53	Montangonio	no estudiat
6.-	881	Catalunya Carolíngia, 252.1	Montasione	no definit
7.-	881	Catalunya Carolíngia 252.3	Montinione	no definit
8.-	Final s. X	Doc. suspecte en el cartulari de Lavaix III, 28	Montangon	no estudiat
9.-	1069	BABL VIII, 439, doc. d'Organyà	Montanocell	sèrie A
10.-	1071	MIRET I SANS., Castellbó, 355	Montanio-Montanno	Montan
11.-	1099	Marca Hispànica col·l. 1207	Montaniocel	sèrie A
12.-	1265	CARRERAS CANDI Mi. Hi. Ca. II, 89	Montaioncel	sèrie A
13.-	1518	Spill de Castellbó fol. 27, 34 i 37, 36v7	Montanicell-Montanyoncell	sèrie A
14.-	1573	CARRERAS CANDI Mi. Hi. Ca. II, 92	Montanocell	sèrie A

El primer d'aquests documents ja l'hem inclòs com a cap de la sèrie A. El segon, un capbreu del segle XII que segueix els criteris de l'anterior, l'inclouem també en la sèrie A. Quant al tercer document, en no estar a la nostra disposició per consultarlo —es conserva a la Biblioteca Nacional de París—, l'excloïem de la classificació. El quart, de l'any 846 procedent del Diplomatari de Codinet, en canvi, l'inclouïem en la sèrie B, doncs ens vam adonar que, en ell, es feia referència a un camí amb el recorregut Montanione, Ares i Cabó, traçant d'aquesta manera un eix nord-sud. I és precisament aquesta precisió de situar la vila d'Ares entre Cabó i Montanione el que ens ha permès descartar que es pugui tractar de Montanissell, pel fet que es troba a la serra de Sant Joan, més al sud de la vall de Cabó. El cinquè document, que es conserva també a París, tampoc no l'abordarem, i el sisè i el setè, topònims continguts en un mateix document publicat a la *Catalunya carolíngia*, sense cap informació de la seva localització, igualment. Quant a la resta de documents, fan referència clara a Montanissell excepte del desè, el testament d'Arnau Mir de Tost, que incorpora el terme *Montanio* —segons Coromines—, però que en altres versions d'aquest testament es dona en la forma *Montanno*, clarament adscribible a *Montan*.

Conclusió

Com a conclusió, creiem que tota la informació aplegada ens permet afirmar amb claredat que el *Montanione-Montangone* que va pertànyer a Arnau Mir de Tost, i que identifiquem amb Montanyó, és un topònim diferent del de *Montanione-Montanocell-Montaniocell*, identificat amb Montanissell, que apareix com a possessió episcopal i que freqüentment se cita en documents en què se l'associa als topònims *Covilar-Covilar*, *Sallent*, *Valldarques*, *Organyà* i *Nargó*.

Bibliografia

BARAUT i OBIOLS, Cebrià

- 1978 “Les actes de consagracions d’esglésies del bisbat d’Urgell (segles IX-XII)”. *Urgellia*, (la Seu d’Urgell), vol I, doc. 2, pàg. 50-53).
- 1980 “Documents de l’Arxiu Capitular de la Seu d’Urgell”, *Urgellia*, III, doc. 266, p. 7-166.
- 1981 “Documents de l’Arxiu Capitular de la Seu d’Urgell”, *Urgellia* IV” doc. 432, p. 7-186.
- 1982 Edició del *Spill manifest de totes les coses del vescomtat de Castellbó* (la Seu d’Urgell).
- 1983 “Documents de l’Arxiu Capitular de la Seu d’Urgell”, *Urgellia*, V, doc. 713, p. 7-158.
- 2003 “Diplomatari del monestir de Sant Climent de Codinet”, *Església i Bisbat d’Urgell. Recull de treballs*. (la Seu d’Urgell), doc. 5, p. 303-304.

Catalunya romànica

- 1992, “Sant Sadurní d’Auses”, *Alt Urgell*, vol. VI, pàg. 258.
1992. “Poblat de Montanisell”, *Alt Urgell*, vol. VI, pàg. 184.
- COROMINES, “Montanissell”, *Onomasticon Cataloniae*, Barcelona, 2002, vol. V, pàg. 326.
- FITÉ, Francesc; GONZÁLEZ, Eduard, *Arnau Mir de Tost: un senyor de frontera* (s. XI), Universitat de Lleida (en premsa).
- Gran geografia comarcal de Catalunya*, *Alt Urgell*, Barcelona, 1984, vol. 16, p. 136.
- INSTITUT CARTOGRÀFIC DE CATALUNYA: *Atles topogràfic de Catalunya 1:50 000*, Barcelona, Generalitat de Catalunya. Departament de Política Territorial i Obres Públiques, 2002.
- MIRET I SANS, *Investigación històrica sobre el vizcondado de Castellbó*, Barcelona, 1900, p. 70.
- Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya*, 2003, “les Valls d’Aguilar”, p. 165.
- PLADEVALL i FONT, Antoni “Testament d’Arnau Mir de Tost” text traduït: *Catalunya Romànica*, Barcelona, 1994, vol. XVII, p. 37-38.
- SANAHUJA, Pere
- 1926 “Arnau Mir de Tost”, *Revista de Catalunya*, vol. 5, p. 627-637.
- 1944 “Arnau Mir de Tost, caudillo de la reconquesta en tierras de Lérida” *Ilerda*, núm. II, fasc. II, gener-març, any II, 3a part, p. 7-21.
- TRAGÓ, Pere, segons la versió de Cebrià BARAUT, 1982
- 1493-1494 “Capbreu del vescomtat de Castellbó”, p. 109-147.
- 1518 “Spill manifest de les coses del vescomtat de Castellbó”, p. 1-147.